

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj X.

V saboto 24. aprila (sredoživna) 1852.

List 33.

Moj dom.

V dolinci prijetni je ljubi moj dom,
Nikoli podal se od njega ne bom;
Pod lipo domačo naj raji sedim,
V domačim veselji dovoljno živim.

Le iši si sreče, prijatelj! drugej.
Alj misliš dobiti na ptujim jo kdej?
Veliko marskteri je hodil po svet,
Pa kmalo do doma perpihal je spet.

A. Praprotnik.

Rusovske peči,

imenitna poprava naših peči in ognjiš.

Derva so od leta do leta dražji. To težavo občuti slehern gospodar, naj že kuri majhen kotiček ali velike poslopja.

Res je sicer, da smo začeli za gojzde in les bolj skrbeti, in veselo je slišati, kako se začenjajo nove družbe osnovati, katerih hvale vredni namen bo si prizadevati za vpeljanje boljšiga gospodarstva po gojzdih ali borštih.

Ali vse to prizadevanje bo pomagalo še le prihodnjim časam, ker goli gojzdje se ne dajo v kratkim pogojzdi — les ne zraste kot reč ali ajda v enim letu.

Naša dolžnost je skrbeti: kako bi si že zdej pomagali, da bomo manj derv požgali, kakor jih zdej požgemo. Skerben gospodar je varčen (šparoven) s tem, kar ima, in ne trosi po nepotrebnim, kar mora drago kupiti. Taka mora tudi prihodnjič z dervami biti. Pa ne v tem, da bi v stanicah zmerzovali ali da bi jedi le na pol kuhane vživali, ima naša varčnost obstati, ampak v tem, da po nepotrebnim ne trosimo derv na ognjiših in v pečeh.

Kako nerodno kurimo svoje nerodne peči! Namesto da bi gorkota ognja vsa v peči ostala in skoz peč v stanico šla, je uide pri naših pečeh gotovo več kot polovica v dimnik ali se scer pogubi. Ali pa more to tudi drugač biti, če pogledamo, da dolge polena včasih na pol pri mestejah vùn molé in da bolj za tiče v zraku, kot za ljudi v sôbi goré! In naše ognjiša, kako kuhamo na njih! Na vsaki strani dolgih polén stoji dvoje ali troje piskrov, — večidel gorkote se pogubi po kuhini, le kar je je od strani, zadene piskre. Da se pa ti ogrejejo tako, da se jed skuha, mora poléno za polenam na oginj. Ravno taka je tudi s kôtli. Kakošen oginj, kakor v peklu, se vidi pod kotlam!

Nekdaj — se vé — so znali tako s dervami gospodariti, ko so bile še derva po nič; kakor smo

tudi mi še nidadnej krompir prešičem pokladili; zdej pa smo veseli, da ga imamo za se in za družino dovolj. Potreba je povsod nar bolji učenica.

Zdej še le smo spregledali in spoznali, da vse naše peči niso nič vredne in da so živa potrata vedno dražjih derv. Zdej še le so se nam oči odperle, da smo začeli bolj natanjko premišljevat: kaj je gorkota? kakošne lastnosti ima? kako se razširja? kako se vjame, da ne uide po nepotrebno.

In v tem, da vjamemo gorkoto iz gorečih derv, da nam je skoraj nič ne uide, in da vjeto peljemo po predalih, da nam vsa ostane, dokler skozi peč v sôbe ne gré — v tem obstoji naprava nam novih peči, ktere so pa zlasti na Rusovskim že zdavnej navadne, ker v merzlih krajih je potreba ljudi že zdavnej učila z dervami varčni biti.

Naše navadne štirivoglatne ali okrogle peči ne veljajo tedaj vse nič, ker se več kot polovica derv v njih potrosi. Kdor hoče dobro peč imeti, ki ga greje s polovico derv, ki jih je v zdej navadni peči požgal, naj opusti staro peč, in naj si napravi Rusovsko *), ktera je v steno tako vdelana, da v sôbi ali stanici clò nič prostora ne potrebuje, in je znotraj z ilovnatimi plošami ali ceglami v predale razdeljena, v ktere se gorkota vjema in po peči tako okoli pelje, da jo na ti poti dolgo časa greje. Pri vsem tem pa se dajo te peči veliko bolj kup napraviti, kakor nar slabji sedanja kmečka.

Tudi kuhinske ognjiša morajo na to predalasto vižo napravljene biti, ktere posebno priporočim velikim kmetovavcam in nekdanjim grajšinam, ki namest nekdanjih tlačanov morajo sedaj ženicam, koscam in drugim delavcam živež kuhati. Če napravijo tikama nad takim ognjišem kotle, zamořejo v njih za 40 do 50 ljudi veliko pripravniši in z veliko manj dervami kuhati, kakor poprej v piskrih na navadnih ognjiših. Ta naprava za kotle je tudi v fabrikah in družih rokodelnicah prav koristna.

Ali je pa to, kar se tukaj s tako hvalo priporoča, tudi gotova resnica? ali ni le prazna novica? bo morebiti marsikteri bravec dvomljivo vprašal.

*) Na ravno to pravilo se opirajo tiste peči, ktere je nidadnej g. Dr. Wildner-Maitstein v bukvičah popisal, ki so tudi pri Giontini-tu v Ljubljani na prodaj pod imenam: »Die Platten-Oefen, ihr Zweck, ihre Zusammensetzung, ihr Gebrauch, ihr grossartiges Ersparniss, die Unübertrefflichkeit ihres Principis, theoretisch und praktisch dargestellt von Dr. Wildner-Maitstein. Wien 1852.